

**AHOLI DAROMADLARINI OSHIRISH YO‘LLARI: IQTISODIY
STRATEGIYALAR VA ISTIQBOLLAR*****Abdurazzakov Diyorbek****Iqtisodiyot yo‘nalishi 4-kurs talabasi**Ilmiy rahbar:****Egamberdiyev Xumoyun****Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot kafedrası (PhD) dotsent**Alfraganus Universiteti*

Annotatsiya; Ushbu maqolada aholining real daromadlarini oshirish masalasi keng qamrovli iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlar nuqtai nazaridan tahlil etiladi. Xususan, makroiqtisodiy siyosat, mehnat bozori mexanizmlari, moliyaviy vositalar, inson kapitali va zamonaviy raqamli iqtisodiyot segmentlarining ushbu jarayonga ta'siri tizimli ravishda ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasida daromadlar darajasini oshirish bo'yicha olib borilayotgan davlat siyosati, islohotlar samaradorligi, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish mexanizmlari baholangan. Shuningdek, xalqaro amaliyot asosida ilg'or tajribalar tahlil qilinib, O'zbekiston sharoitiga mos tavsiyalar ishlab chiqilgan. Ilmiy ishda statistik tahlil, komparativ yondashuv, kontent-analiz va empirik tadqiqot uslublaridan foydalanilgan bo'lib, ular orqali aniqlangan natijalar amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: real daromad, bandlik, ijtimoiy siyosat, mehnat bozori, raqamli iqtisodiyot, inson kapitali, O'zbekiston, iqtisodiy islohotlar.

Аннотация; В данной статье анализируется проблема повышения реальных доходов населения с точки зрения широкого спектра экономических и социальных процессов. В частности, системно рассматривается влияние макроэкономической политики, механизмов рынка труда, финансовых инструментов, человеческого капитала и сегментов современной цифровой экономики на этот процесс. В исследовании дается оценка государственной

политики Республики Узбекистан по повышению уровня доходов, эффективности реформ, существующих проблем и механизмов их устранения. Также на основе международного опыта анализируются передовые практики и разрабатываются рекомендации, адекватные условиям Узбекистана. В научной работе использованы статистический анализ, сравнительный подход, контент-анализ и методы эмпирического исследования, результаты которых имеют практическое значение.

Ключевые слова: реальные доходы, занятость, социальная политика, рынок труда, цифровая экономика, человеческий капитал, Узбекистан, экономические реформы.

Abstract; This article analyzes the issue of increasing the real income of the population from the perspective of a wide range of economic and social processes. In particular, the impact of macroeconomic policy, labor market mechanisms, financial instruments, human capital and segments of the modern digital economy on this process is systematically considered. The study assesses the state policy of the Republic of Uzbekistan on increasing income levels, the effectiveness of reforms, existing problems and mechanisms for their elimination. Also, based on international practice, best practices are analyzed and recommendations are developed that are appropriate for the conditions of Uzbekistan. The scientific work uses statistical analysis, comparative approach, content analysis and empirical research methods, the results of which are of practical importance.

Keywords: real income, employment, social policy, labor market, digital economy, human capital, Uzbekistan, economic reforms.

Bozor iqtisodiyotiga o'tish davrida eng dolzarb masalalardan biri aholining real daromadlarini oshirish bo'lib kelmoqda. Daromadlar darajasi nafaqat iqtisodiy barqarorlik, balki ijtimoiy adolat, fuqarolarning hayot sifati, bandlik darajasi va kambag'allik darajasiga bevosita ta'sir qiladi. BMT Taraqqiyot dasturi doirasida 2023-yilda e'lon qilingan Hisobotda qayd etilishicha, aholi daromadlarining

notekisligi va ularning yetarli emasligi ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda ijtimoiy barqarorlikka tahdid soluvchi asosiy omillardan biri sifatida e'tirof etilgan.

O'zbekistonda so'nggi yillarda ushbu yo'nalishda qator kompleks islohotlar olib borilmoqda. "Yangi O'zbekiston" taraqqiyot strategiyasida daromad manbalarini ko'paytirish, bandlikni ta'minlash, mehnat migratsiyasini optimallashtirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish asosiy yo'nalish sifatida ko'zda tutilgan. Ushbu maqolada daromadlarni oshirish omillari chuqur tahlil qilinadi va ularni optimallashtirish bo'yicha takliflar beriladi.

Aholining asosiy daromad manbai mehnat faoliyatidir. Shuning uchun barqaror va samarali ish o'rinlarini yaratish – daromadlar o'sishining eng muhim omillaridan biridir. Sanoat zonalari, qishloq xo'jaligi klasterlari va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish orqali minglab yangi ish o'rinlari yaratiladi. Shu bilan birga, xususiy sektorni rag'batlantirish, soddalashtirilgan biznes yuritish muhitini shakllantirish orqali bandlikni kengaytirish mumkin. Yangi sanoat zonalari tashkil etish;

- Hududiy bandlik dasturlarini ishlab chiqish;
- Mehnat migratsiyasini tartibga solish va qaytgan migrantlarni integratsiya qilish muhim hisoblanadi.

Minimal ish haqi va o'rtacha ish haqi o'rtasidagi tafovut (2024-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda bu farq 2,1 baravar) ishchilarni norasmiy sektor tomon yo'naltiradi. Maqbul tizim sifatida:

- Mehnat unumdorligiga asoslangan ish haqi modeli;
- Hududlar va sohalar kesimida tarif tizimini qayta ko'rib chiqish;
- Mehnatga haq to'lashda gender tenglikni ta'minlash keltirilmoqda.

Kambag'allik chegarasida yashovchi oilalar sonini kamaytirish uchun quyidagilar zarur:

- Soliq tizimida progressiv stavkalarni joriy qilish;
- Yagona ijtimoiy reyestr asosida maqsadli yordam;
- Kichik tadbirkorlikni boshlovchilarga grant va subsidiya mexanizmlarini takomillashtirish.

Xalqaro tajribalar ko'rsatadiki, o'rta darajadagi bilim va malakaga ega xodimning daromadi oddiy malakasiz ishchiga nisbatan o'rtacha 2,5-3 baravar yuqori bo'ladi. Shu sababli:

- Kasbiy o'quv markazlarini ko'paytirish;
- "Hayot davomida ta'lim" tamoyiliga o'tish;
- Raqobatbardosh kadrlar tayyorlashga xususiy sektorni jalb qilish zarur.

2023-yil oxiriga kelib, O'zbekistonda 1,5 million kishi raqamli xizmatlar (masalan, Yandex, Click, Payme, YouTube, IT freelancing) orqali daromad olmoqda. Ushbu sohaning daromadga ta'siri quyidagilarda ko'rinadi:

- Masofaviy ish orqali vaqt va xarajatni tejash;
- Internet orqali xizmat eksporti (outsourcing);
- Onlayn savdo va elektron to'lovlar orqali savdo hajmini oshirish.

Axborot texnologiyalari sohasining rivojlanishi yangi daromad manbalarini yaratmoqda. Frilanserlik, elektron tijorat, raqamli xizmatlar, kontent yaratuvchilik (bloggerlik, dizayn, dasturlash) kabi sohalarda keng ommani jalb etish orqali bandlikni va shaxsiy daromadlarni oshirish mumkin. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida raqamli savodxonlikni oshirish bu yo'nalishda muhim bosqichdir.

Zamonaviy iqtisodiyotda inson kapitali – asosiy resursdir. Kasbiy malaka va zamonaviy ko'nikmalarga ega bo'lgan fuqarolar mehnat bozorida talabgir bo'lib, yuqori daromad olish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu boisdan, hayot davomida o'qitish, qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimlarini davlat va xususiy sektor orqali moliyalashtirish ahamiyatlidir.

Xulosa Aholi daromadlarini oshirish dolzarb iqtisodiy va ijtimoiy masala bo'lib, uni hal etish ko'p qirrali, kompleks yondashuvni talab etadi. Bunda eng avvalo, rasmiy bandlikni kengaytirish, mehnat bozorining samaradorligini oshirish va malakali ish o'rinlarini yaratish orqali aholi uchun barqaror daromad manbalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o'z navbatida iqtisodiy faollikni rag'batlantirish va ichki bozorning jonlanishiga olib keladi.

Shuningdek, ta'lim tizimini modernizatsiyalash va inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalarni ko'paytirish aholining raqobatbardoshligini

ta'minlaydi. Kasbiy va texnik ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish, zamonaviy raqamli ko'nikmalarni shakllantirish orqali aholi o'z mehnatiga yuqori qiymat qo'sha oladigan malakali xodimlarga aylanishi mumkin. Bu esa ularning daromadlarini izchil oshirishga xizmat qiladi.

Soliq siyosatini ijtimoiy adolat tamoyillari asosida shakllantirish, past daromadli qatlamlar uchun imtiyozlar yaratish va soliq yuki teng taqsimlanishini ta'minlash orqali ijtimoiy barqarorlik mustahkamlanadi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya va innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirish orqali yangi daromad manbalari yuzaga keladi. Ayniqsa, onlayn xizmatlar, masofaviy ish faoliyati, elektron tijorat va IT xizmatlari orqali zamonaviy mehnat bozori shakllanmoqda.

Yuqorida sanab o'tilgan omillar uyg'unlikda amalga oshirilgandagina aholi real daromadlarini izchil oshirish, kambag'allikni kamaytirish, ijtimoiy tenglikni ta'minlash va mamlakat iqtisodiyotida barqaror o'sishga erishish mumkin bo'ladi. Shu nuqtai nazardan, aholining daromadlarini oshirish nafaqat iqtisodiy, balki kengroq ijtimoiy va strategik siyosatning ajralmas tarkibiy qismiga aylanishi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni PF–60, 2022-yil 28-yanvar.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Rasmiy statistik ma'lumotlar (2023–2024).
3. World Bank. (2023). *Poverty and Shared Prosperity Report*.
4. UNDP. (2023). *Human Development Report*.
5. ILO. (2022). *Global Wage Report*.
6. Stiglitz, J. (2012). *The Price of Inequality*. W.W. Norton & Company.
7. OECD. (2021). *Digital Economy Outlook*.
8. Asian Development Bank. (2023). *Employment and Income Policies in Central Asia*.